

ANDER ILLEGAAL WERK

voor de na-oorlogse reconstructie van Nederland nodig zou zijn – die gegevens kreeg Tromp vooral van ir. den Hollander in diens kwaliteit van voorzitter van de Hoofdgroep Industrie, onderdeel van de organisatie-Woltersom. Tromp moest tenslotte zoveel laten microfilmen dat hij behoefte kreeg aan een extra-kracht voor dat werk; daarmee belastte zich de microfotograaf M. Verhage die, zoals wij eerder vermeldden, begin november '43 gedropt was ten behoeve van de groep-'Barbara' en die, toen die groep goeddeels opgerold was, via OD-kanalen aan Tromp werd toegevoegd. Na de oorlog schatte Tromp dat Verhage voor hem in totaal ca. 20 000 pagina's op microfilm gereedgemaakt had voor verzending. Opnamen maakte Verhage niet – *zijn* taak was het, de onderlaag van de microfilms af te weken zodat men alleen de vliedunne 'beeldlaag' overhield, 'hij was er', aldus Tromp, 'dag en nacht mee bezig'.¹

Voor de verzending van deze vliedunne films maakte Tromp gebruik van de Zwitserse Weg ('Weg B'), maar om de Nederlandse autoriteiten in Zwitserland te bereiken, zeer snel zelfs, had hij nog een andere mogelijkheid: mr. de Graaff.

*

Mr. W. E. A. de Graaff had aan het einde van de jaren '20 opdracht gekregen van een van de grondvesters van het Philipsconcern, Anton Philips, om vertrouwelijke contacten te leggen met de politie in diverse landen teneinde te voorkomen dat links-revolutionaire elementen sabotage zouden gaan bedrijven in de Philipsfabrieken. Had men tegen een bepaalde persoon verdenking opgevat, dan moesten de inlichtingendiensten van de politie voor nadere gegevens zorgen; in voorkomende gevallen werd dan ook wel gevraagd of hun over de politieke gezindheid van bepaalde sollicitanten iets naders bekend was. In dat kader had de Graaff ook allerlei relaties opgebouwd met de Duitse politie; die brak hij af toen Hitler aan de macht kwam. In oktober '33 deed evenwel de *Gestapo* uit Keulen hem weten dat zij op hervatting van het contact prijs stelde. De Graaff pleegde toen overleg met Justitie en met de Nederlandse geheime dienst, GS III; beide drongen er bij hem op aan, de samenwerking met de Duitse politie te hervatten. De Graaff ging toen weer van tijd tot tijd naar Duitsland reizen, bood de politiefunctionarissen die hij er ontmoette, voortreffelijke diners aan, liet dan natuurlijk

¹ Getuige Th. Ph. Tromp, *Enq.*, dl. IV c, p. 1640.